

ಜಂಠುಕುಷಿ

೧

636
J06

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

5663

జంతుకృషి

మొదటి భాగము

పశువులు, మేకలు, గొర్రెలు, పందులు, కోళ్ళు,
వగైరాల పెంపకము

కర్తలు :

గోపేటి జోగిరాజు

డాక్టర్ కె. వి. సుబ్బారావు.

ఎం. ఏ., ఎం. వి. ఎస్.సి.

ప్రకాశకులు

ఆంధ్ర గ్రంథాలయప్రెస్.

శ్రీ సర్వోత్తమ భవనము.

విజయవాడ-520006

హక్కులు
ప్రకాశకులవి

ACCNO

మొదటి కూర్పు
1250 ప్రతులు

5663

636
300

జూన్ 1974

వర్షోదయ ప్రెస్
విజయవాడ-6

వెల
రూ 12-50

ACC NO

5663

అంకితము

ఆంధ్ర గ్రంథాలయట్రస్టు స్థాపకులు
శ్రీ కొమ్మ సీతారామయ్యగారికి

ప్రకాశకుల విజ్ఞప్తి

దైవానుగ్రహమువలన వ్యవసాయ దురీణులు కీ. శే. గోపేటి జోగిరాజు పంతులుగారు మా కప్పగించిన బృహత్కార్యమును - వారి వ్యవసాయ విజ్ఞాన సంపుటములు ఇరువదింటి ప్రచురణను - 24 సంవత్సరాలకుః పూర్తిగా వెలువరించ నోచుకొంటిమి. 1973 వ సంవత్సరం నవంబరులో ఏనిలో 19 వ గ్రంథము - పండ్లు మూడవ భాగమును అతి కష్టముపై అచ్చువేయగలిగితిమి. కట్టకడపటిదగు జంతు కృషి - మొదటి భాగమును శ్రీ జోగిరాజు పంతులుగారు వార్ధక్యములో ఆనారోగ్యముగా నుండి పూర్తిచేయజాలక, దీనికి విఫలమైన ప్రణాళికను వ్రాసి ప్రవీణులెవరిచేతనైన దీనిని వ్రాయించి ప్రచురించవలసినదిగా మా కప్పగించిరి. ఈ పని జరిగి దాదాపు 2 దశాబ్దాలు గడచినవి, నాటినుండి ఈ పని నిమిత్తం అనుభవజ్ఞులు కొందరి నాశ్రయించితిమి. వీరిలో నొకరు మాకువాగ్దానమిచ్చి చాలకాలము గడచినపిమ్మట తమ విస్సహాయతను ప్రకటించిరి. మరియొకరు కొంత వ్రాతను పూర్తి చేసిన పిమ్మట విదేశమునకేగి తిరిగి వచ్చులోపల నా కాగితములు కానరానందున దీనిపని కొంతకాలము వాయిదాపడినది. ఈలోపల బాపట్ల వ్యవసాయ కళాశాలలో అధ్యాపకులుగా నున్న డాక్టరు కె. వి. సుబ్బారావుగారు పనిపురి పెంపకము భాగమును వదలి మిగిలిన గ్రంథము రచనను మా కోరికపై పూర్తిచేసిరి. పనిపురి పెంపకము వ్రాతపని కంగీకరించిన వారికి తీరిక చిక్కక పుస్తకం ప్రచురణలో విలంబన జరుగుచున్నందున వారి అనుమతిని పొంది యీ భాగమునుగూడ వ్రాసి యివ్వవలసినదిగా

---

* ఈ ప్రచురణ కార్యక్రమమును మేము 1950 వ సంవత్సరంలో ప్రారంభించినాము.

డా॥ సుబ్బారావుగారిని కోరగా శ్రమయనుకొనక వారాపనిని పూర్తిగావించి వ్రాతప్రతిని మా కప్పగించిరి. వారు మొదట పంపిన చిత్తుప్రతిని సరి చూచి టైపు చేయించిన పిదప 4 సంవత్సరములు గడచినవి. అందుచేత మొదట వ్రాసిన దానిలో సవరణ లవసరమైనవి. వీనిని ఓర్పుతో సరిచేసి యిచ్చుటయేగాక లోగడ శ్రీ జోగిరాజుగారు మా కందజేసిన కొంది చిత్రముల జ్ఞాకులు సరిపోవని, శ్రీ సుబ్బారావుగారు ఎంతో శ్రద్ధవహించి 100 కి పైగా దీనిలో చేర్చవలసిన చిత్రములకు ఫోటోలు స్వయముగ తీయించి మా కందజేసినారు. వీనిలో ఎక్కువ చిత్రములను వీరు దిగువ ప్రకాశకుల గ్రంథముల * నుండి స్వీకరించినారు.

1. Prentice Hall of India Private Ltd.,
M-97 Connaught Circus, New Delhi.
2. Indian Council of Agricultural Research,
Krishi Bhavan, New Delh-1

ఈ ప్రకాశకుల నర్థించి మేము వారి చిత్రములను మా గ్రంథములో ముద్రించుటకు అనుమతించుకూడ బడసినాము. ఈ చిత్రము లన్నింటికి విషయవాదలోని స్వతంత్ర ఎంటర్ ప్రైజెస్ వారివద్ద జ్ఞాకులు తయారుచేయించినాము. ఈ పనులన్నీ జరుగులోపల కాగితమునకు కరువే ర్పడినది. ధరలు విపరీతముగా పెరిగినవి. ఇట్టి పరిస్థితులలోకూడ అర్థిక పరిస్థితు లనుకూలముగ లేకున్నను మేము చేపట్టిన పనిని పూర్తిచేయవలెనను పట్టుదలతో దీని ప్రచురణకు పునుకొన్నాము. అతి కష్టముతో చిక్కులన్నిటిని అధిగమించి నేటికీ గ్రంథమును పూర్తి చేయగలిగి

-
- * 1. Live Stock and Poultry production by Moore & Sing Pub. Prentice Hall of India.
2. Zevine Stars of India.
3. Poultry Keeping in India by Dr. P.M.V. Naidu
Pub. by I. C. A. R. New Delhi.

నందుకు సంతసించుచున్నాము. ఈ కార్యక్రమములో మా కనేకవిధములుగ సాయపడిన గ్రంథకర్తకు, పోవోగ్రాఫరుకు, బ్లాకు నిర్మాతలకు, వారి చిత్రముల పీ గ్రంథములో చేర్చుకొనుట కనుమతిని ప్రసాదించిన గ్రంథప్రకాశకులకు మేము మా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతను తెలుపుకొనుచున్నాము.

గ్రామ సేవా గ్రంథమాలను స్థాపించి, కొంతకాలం దీనిని నిర్వహించి, మేము కోరినంతనే దీని నిర్వహణకు రు. 2500 విరాళంతో మా కప్పగించి ఆంధ్ర రైతాంగములో వ్యవసాయ విజ్ఞాన వ్యాప్తికి మాకు మహదవకాశమును కలుగజేసిన మాన్యులు శ్రీ జోగిరాజు పంతులుగారు మాకు చిరస్మరణీయులు. వీరి మేలు మాకు మరువరానిది. దీనికిగాను వీరికి మా జేజేలు సమర్పించు కొనుచున్నాము. గ్రామ సేవా గ్రంథమాలలో వీరి వ్యవసాయ విజ్ఞాన సంపుటములతోపాటు, గ్రామూభివృద్ధికి తోడ్పడు మరికొన్ని ప్రచురణలను కూడ వీరు సంకల్పించినారు. వీటన్నిటికీ వీరు పథకమును కూడ తయారుచేసినారు. మహోదారమగు వీరి పుణ్యచరితమును ముందు మా పాఠకులకందజేసి తదుపరి వీరి సూచన మేరకు తక్కిన గ్రంథముల ప్రచురణకు వీలు ననుసరించి పూనుకొందుము. ఈ పనిలో గ్రామ సేవాభివృద్ధిగల పెద్దల యొక్కయు, ప్రభుత్వము యొక్కయు తోడ్పాటు మా కవసరము.

ఆంధ్ర గ్రంథాలయ అస్తు స్థాపకులు శ్రీ కొమ్మ సీతారామయ్యగారు తమ జీవితమును సార్థకము చేసుకొన్నారు. తమకుగల కొలది పాటి ఆస్తిలో కొంత భాగమును ప్రజోపయోగకరమైన కార్యములకు వెచ్చించినారు. విద్య, విజ్ఞానము విలువను గ్రహించిన వీరు గ్రంథాలయోద్యమానికి చక్కని దోహదము కల్పించినారు. ఆంధ్ర గ్రంథాలయ అస్తు ద్వారా ఆంధ్రప్రదేశ్ గ్రంథాలయ సంఘ కార్యాలయానికి స్థిరపనతిని, శ్రీ సర్వోత్తమ భవన నిర్మాణముద్వారా యేర్పరచినారు. తమ స్వగ్రామ

మగు పటమటలంకలో బాలికల హైస్కూలు భవనమునకు ఉదారంగా విరాళమొసంగినారు. తాము ముందుగా కొంత ధనమిచ్చి గ్రామస్థులను ప్రోత్సహించి రామాలయ నిర్మాణాన్ని పూర్తిచేసినారు. తురీయాశ్రమాన్ని స్వీకరించి శాంత జీవనాన్ని సాగిస్తున్నారు. మా కోరికపై గ్రంథకర్త డా॥ కె. వి. సుబ్బారావుగారు ప్రస్తుత గ్రంథమును వీరి కంకితముగా నిర్మించుచున్నారు. ఈ విధంగా శ్రీ సీతారామయ్యగారి సేవలు గుర్తింపుకు వచ్చుటయేగాక ఆంధ్ర రైతాంగంలో వీరిపేరు చిరస్థాయిగా నిలచిపోగలదు.

పా తూ రి నా గ భూ షణం

కార్యదర్శి

ఆంధ్ర గ్రంథాలయట్రస్టు

శ్రీ సర్వోత్తమ భవనము

విజయవాడ-6

అనంద-వైశాఖపూర్ణిమ

6 మే 1974

తొలిపలుకు

వ్యవసాయశాస్త్ర విజ్ఞానాన్ని తెలుగుభాషలో రైతు లోకానికందజేయు నభిలాషతో కీ. శే. శ్రీ గోపేటి జోగి రాజు పంతులుగారు ప్రణాళికలను రూపొందించి, 20 పుస్తకములకు పైగా స్వయముగా రచించినారు. వారి జీవితకాలమంతయు దీనికై కృషిసల్పినారు. ఈ గ్రంథము వారి ప్రణాళిక ననుసరించి రూపొందించబడినది.

పశువులు, గొట్టెలు, మేకలు, పందులు, కోళ్ళు వగైరాల పెంపకమునుగురించి క్లుప్తముగా నీ పుస్తకమున విశదీకరించడమైనది. పాడి, కోళ్ళ పెంపకము ప్రకరణములలో పరిశ్రమదారుల కుపయుక్తమగు నంశములు చేర్చబడినవి.

గ్రంథ రచనలో నిదినా తొలిప్రయత్నము. ఈ గ్రంథములో పశువులు వగైరాల పెంపకమునుగురించిన జ్ఞానమును వీని పోషకులకందజేయుటకు ప్రయత్నించినాను. చదువరులు దీనిని స్వీకరించి, తగుసలహాఁల నొసగిన రాబోవు ముద్రణలలో అవసరమగు మార్పులు చేయగలను.

ఈ గ్రంథ రచనకు నన్ను మిక్కిలిగా ప్రోత్సహించిన మిత్రులు శ్రీ పాతూరి నాగభూషణంగారికి, దీని రచన కనుమతి నొసంగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్యవసాయ విశ్వవిద్యాలయము వారికి, దీనిని వెలుగునకు తెచ్చిన ప్రకాశకులు ఆంధ్ర గ్రంథాలయబ్రహ్మవారికి నేనత్యంతము కృతజ్ఞుడను.

ఆదర్శ కర్షకుడు, గ్రంథాలయాభిమాని, విద్యాదాత,
 ఆంధ్ర గ్రంథాలయప్రస్తు స్థాపకులునగు శ్రీ కొమ్మా సీతా
 రామయ్యగారి కీగ్రంథము సంకీర్తముచేయుట సమంజసముగ
 నుండునని భావించి యీ పనికి బూనినాను. వారు దీనిని
 సహృదయముతో స్వీకరించి నన్నానందింపజేయగలరని
 నమ్ముచున్నాను.

కె. వి. సుబ్బారావు

గ్రంథకర్త

విషయ సూచిక

ప్రావేశిక :

వ్యవసాయమున ముఖ్యశాఖలు - జంతుకృషి శాఖలు - పశుపాలనము - గొర్రెలను, మేకలను పెంచుట - పందుల పెంపకము - కోళ్ళ పెంపకము - మధుమక్షికాపాలనము - మత్స్యకృషి - లక్క-పరిశ్రమ - మున్నగునవి. పుటలు 1-6

1 వ ప్రకరణము - పశుపాలనము :

గోజాతి ప్రాముఖ్యత - పశుపాలన క్షీణదశకు కారణములు - భారతదేశపు ఆర్థిక వ్యవస్థలో పశువుల ప్రాముఖ్యత - పాడి ఉత్పత్తి - ప్రస్తుత పరిస్థితి - విదేశములలో మన పశువులు - దేశములోని వివిధ రాష్ట్రములలో పశుగణపు జనాభా - ఆంధ్రప్రదేశ్ జిల్లాలలో పశువుల జనాభా - పశువులుత్పత్తిచేయు పదార్థముల ద్వారా ఆంధ్రదేశపు ఆదాయము పుటలు 7-16

2 వ ప్రకరణము - పశుగణాభివృద్ధి కనుకూల పరిస్థితులు - పశుజాతులు :

పశుసంపద కనుకూలమగు ప్రాంతములు-హిమాచల ప్రాంతము- ఉత్తర వజ్రపు ప్రాంతము - తూర్పు తేమప్రాంతము - పశ్చిమ తేమ ప్రాంతము - మధ్య భారత్ లో సాధారణ వర్షప్రాంతము; పశుజాతులు పాడిజాతులు - పాటుజాతులు - ద్వంద్వ జాతులు; పాడిజాతులలో సింధిజాతి - సాహివార్ జాతి - గిర్ జాతి; పాటుజాతులలో అమృత మహల్ - హల్లికార్ - కాంగాయం; ద్వంద్వోపయోగజాతులలో హరియానా - కాంక్రేషి - కోసి - ఒంగోలు - కృష్ణలోయజాతి - థార్ పార్ కర్; గేదెలు : ముద్రాజాతి - జాఫర్ బాడి; విదేశీజాతి ఆవులు.

పుటలు 17-36

3 వ ప్రకరణము - పశుశరీర నిర్మాణము - అందలి అంగముల ధర్మములు :

అబోతు శరీరమునందలి భాగములు - అస్థిపంజరము - కీళ్ళు - కండరములు - నరములు - మెదడు - చెవులు - కళ్ళు - నాలుక - ముక్కు - రంధ్రములు - ఛాతీయందలి భాగములు - హృదయము - రక్తము - రక్తము చేయుపనులు - ఊపిరితిత్తులు - జీర్ణకోశము - కాలేయము - మూత్రావయవములు - పునరుత్పత్తి అవయవములు - పురుష జననేంద్రియములు - స్త్రీ జననేంద్రియములు - ఋతువునకువచ్చు అవులక్షణములు - పళ్ళను పరీక్షించి వయస్సు తెలిసికొనుట - పాలపశు, లేక తాత్కాలిక పశుసూత్రము - ఏయే వయస్సున పశుద్భవించును ? - వినాక గ్రంథులు - పుటలు 87-51

4 వ ప్రకరణము - పశువుల అభివృద్ధి :

మంచి పశువుల గుణగణములు - హెచ్చు పాలిచ్చుట - శీఘ్రముగ పొరలుట - తరచుగా దూడల నీనుట - అత్యధిక ఉష్ణోగ్రతలో చునగల్గుట - పాలలో వెన్న శాతమెక్కువగ నుండుట - మంచి పెరుగుదల - వ్యాధి నిరోధక శక్తి - గుణ్యతాభివృద్ధిలో అబోతు విశిషిత - పలురకముల సంవర్కములు - సన్నిహిత సంవర్కము - అసన్నిహిత సంవర్కము - హెచ్చించే సంవర్కము - సంవర్క పద్ధతుల ననుసరించి సంతతి గుణగణములు - అబోతు నెన్నుకొనుట - అబోతు విలువ కట్టుట - అబోతుల ముష్కములను తీసివేయుట - కృత్రిమ పశు సంవర్క విధానము - దీనివలన లాభములు - హెచ్చు సంఖ్యలో దూడల యుత్పత్తి - వ్యాధులను నిర్మూలించుట - అబోతు సంవర్క జీవితమును పెంపొందించుట - అబోతులను పోషించుట కగు ఖర్చు తగ్గించుట - మేలురకపు అబోతుల శుక్లకణములను వివిధ ప్రాంతములలో వాడుట - కృత్రిమ పశు సంవర్క విధానమునందలి కష్ట నష్టములు - పశు సంవర్క విధానములందు రిజిష్టర్ల ప్రాముఖ్యత - అమలు

పరచవలసిన పశుసంపర్క విధానము - మన దేశములో ఆవలలి
భించవలసిన పద్ధతి - పుటలు 52-72

6 వ ప్రకరణము - పశుపోషణ :

పశువుల మేతలు - మేతలలో లభించు పీచుపదార్థములు - మేతల
నాణ్యతలు తెలిసికొనుట - మొత్తము ఎండు పదార్థములు - మొత్తము
జీర్ణమగు పౌష్టికములు - పిష్టతుల్య పరిమితి - జీర్ణమగు మాంసకృత్తులు -
పౌష్టిక నిష్పత్తి - సామాన్యముగా లభించు కొన్ని మేతల పౌష్టిక విలు
వలు - గ్రానములు - దాణాలు - పశువుల ఆహారము - పశుపోషకాహా
రములోని విభిన్నభాగముల ప్రాముఖ్యత - నీరు - మాంసకృత్తులు -
కొవ్వులు - పిండి పదార్థములు - ఖనిజ లవణములు - విటమినులు -
మేపుటయందనుసరించదగు విధానము - పెరుగుదల - సంతానోత్పత్తి -
కొవ్వు పట్టుట - పాలయ్యత్పత్తి - పనిచేయుట -; మేత పరిమాణములు -
బీటి మేపు - దూడల ఆహారము - పుటలు 73-89

6 వ ప్రకరణము - పాశుపాలన యందు శ్రద్ధవహించవలసిన
విషయములు :

పశువుల శాలలు - స్థల నిర్ణయము - శాల నిర్మాణము - ఆధునిక
పశువులశాల - దూడల శాలలు - పిరువులను జాగ్రత్తపరచుట - పశువు
లను శుభ్రపరచుట - ఈనుటకు ముందు తీసుకొనవలసిన శ్రద్ధ - ఆవు
పట్ల దయ, ప్రేమ - గేదె లీడుటకు చెరువులు - పశువులను పడ
ద్రోయుట - పశువుల బరువు తెలిసికొనుట - పశువులను గుర్తించుట -
పుటలు 90-98

7 వ ప్రకరణము - పాడి :

పాలు - పాలలోని రసాయన పదార్థములు - మానవాహారములో
పాల విశిష్టత - పాడియావు లక్షణములు - పాడియావు త్రికోణాకార
ములు - మంచి పొదుగు లక్షణములు - పొదుగులో పాలు ప్రవహించు

విధము - పాడియావు నెన్నికచేయుట - జాతిలో ఆవునెంచుకొనుట -
 గణించు కాద్ధపద్ధతిని పశువుల నెంచుకొనుట - పాల యుత్పత్తిపై
 ప్రభావములు - జాతి - పరిమాణము - పిండువేళల వ్యవధి - రోజువారీ
 పాల యుత్పత్తిలో మార్పు - ఋతుప్రభావము - పాడికాలము - పాల
 కాలము - వెన్నశాతము - తిరిగి ఈనుట - ఆహారము - పాలుపిండు
 నపుడు తొలిపాలు - తుదిపాలు - ఆవు ఋతువునకు వచ్చుట - పాల
 యుత్పత్తి - మందుల ప్రభావము - పాలు స్రవించుట - పాడియావు
 పాలన - గొడ్డుమోతుతనము - పోషణ - పాలన - వంశపారంపర్యపు
 గొడ్డుమోతుతనము - వ్యాధులు - వట్టిపోయిన ఆవుపట్ల శ్రద్ధ - గర్భ
 ధారణ లక్షణములు - ఈనునప్పుడు, ఈనిన తరువాత శ్రద్ధ - పాలు
 పితుకుట - చెడ్డపద్ధతి - పిండు విధము - పాశ్చరీకరణము - వెన్న -
 జిన్ను - డబ్బాపాలు - పాలపొడి - మీగడ - ఐస్ క్రీమ్ - కేసీన్ -
 జిన్నుపాలు - పాడి పరిశ్రమ - లాభములు - కష్ట నష్టములు - పాడి
 పరిశ్రమయందధిక లాభమును పొందుట - పాడి యుత్పత్తికగు ఖర్చులు -
 వాని వివరములు - మేత - పనివారు - ఆబోతు - పెట్టుబడి మదింపు -
 ఇతరములు - 20 సంకరజాతి ఆవులను పోషించుటవలన పొందు లాభ
 నష్టముల అంచనా - సాలీనా ఖర్చులు - సాలీనా ఆదాయము - కొన్ని
 సూచనలు - పాల విప్లవము -

పుటలు 99-145

8 వ ప్రకరణము - పశువులనుండి లభించు యితర వస్తువులు :

తోళ్ళు - మనడేశమున తోళ్ళ యుత్పత్తి - ఎగుమతి - ఎముకలు -
 ఎముకలపొడి - ఎముకల ఎగుమతి -

పుటలు 146-147

9 వ ప్రకరణము - పశువుల ఆరోగ్యము :

చికిత్సకంటె నివారణమేలు - వ్యాధులు సంభవించుటకు పరోక్ష
 కారణములు - వాతావరణము - గాలి - నేల, ఆహారము - నీరు - పని -
 వ్యాయామము లేకుండుట - వయస్సు - లింగభేదము - ఇతర వ్యాధులు -

వంశ పారంపర్యము - వ్యాధులు సంభవించుటకు ప్రత్యక్ష కారణములు -
 ఆరోగ్య సూత్రములు - ఆరోగ్య లక్షణములు - శరీర ఉష్ణోగ్రత - నాడి
 దెబ్బలు; సూక్ష్మజీవులవలన సంభవించు వ్యాధులు - గొంతువాపు -
 లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ - జబ్బివాపు - లక్షణములు - చికిత్స,
 నివారణ - దొమ్మ - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ - క్షయ సుబింధ
 పారుదువ్యాధి - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ; పొదుగువాపు - లక్షణ
 ములు - చికిత్స - నివారణ - ఈచుకొనిపోవు వ్యాధి - లక్షణములు -
 చికిత్స - నివారణ - వ్యాధిని అదుపుచేయుట - సూక్ష్మజీవుల వలన సంభవించు వ్యాధులు - చీడ పారుడు - ముసర - గాలికుంటు
 (గాళ్ళు) - పిచ్చికుక్క-వ్యాధి - ఈ వ్యాధుల లక్షణములు - నివారణ
 మార్గములు - అంతర్గత పరాశ్రయ జీవులు - ఏలికపాములు - కాలేయపు
 ప్లాకులు - గురక - వీని లక్షణములు - చికిత్స - నివారణలు - బహి
 ర్గత పరాశ్రయ జీవులు - ఈగలు - పేలు - దోమలు - మిన్నల్లులు -
 ఇతర కీటకములు - నివారణోపాయములు - ఏకకణ పరాశ్రయ జీవులు -
 సక్రా - బెబీసియోసిస్ - కాక్సిడియోసిస్ - వీని లక్షణములు - చికిత్స -
 నివారణ మార్గములు; లోపములు : విటమినులు - 'ఎ' విటమిను -
 'డి' విటమిను - ఖనిజ లవణములు - కల్షియం - భాస్వరము - ఇనుము -
 రాగి - కోబాల్టు - వీని లోపమువలన కలుగు వ్యాధులు - లక్షణములు -
 చికిత్స - నివారణోపాయములు - ఇతర కారణములవలన సంభవించు
 వ్యాధులు - రూమెన్ లో మేత ముద్దగా పేరుకొనుట - దీనికి కారణములు -
 చికిత్సా విధానము - రూమెన్ లో గలిచేరుట - దీనికి కారణములు - లక్ష
 ణములు - చికిత్స - పారుకొనుట - కారణములు - చికిత్స - ఈవిన
 తరువాత మాయవేయకపోవుట - లక్షణములు - చికిత్స - కారణము
 స్పష్టముగా నిర్ణయించలేని వ్యాధులు - పాలిట్యరము - లక్షణములు

చికిత్స - శత్రు సంబంధపు వ్యాధులు - గాయములు - ఎముక విరుగుట -
అగ్రువాపు - కొమ్ములు కోయుట - కుంటుట - వీని చికిత్సలు;
సామాన్యముగా నుపయోగించు మందులు - పొటాసియం పర్మాంగేట్ -
సోడాఉప్పు - ఉప్పు - నవాసారము - నవనీతము - తయారు చేసిన ముద్ద -
బేడి ఉప్పు - జింక్ ఆక్సైడ్ - మైలతుత్తము - టింబర్ ఆయోడిన్ -
గంధకము - బోరిక్ యాసిడ్ - అయోడోఫారమ్ - పొగాకు - ముష్టి
విత్తనములపొడి - కొంతిపొడి - కర్పూరతైలము - ఆముదము - కాసు -
చేపనూనె - ఫిస్కెల్,

పుటలు 148-191

10 వ ప్రకరణము - మేకల పెంపకము :

మేక “బీదవాని గోవు” - మేకలను పెంచుటవలని లాభములు -
దేశమున మేకల జనాభా - ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ జిల్లాలలో మేకల
జనాభా - మేకలలో వివిధ తెగలు - సమశీతోష్ణ హిమాలయ ప్రాంతపు
మేకలు - పొడిగానుండు పశ్చిమ ప్రాంతపు మేకలు - దక్షిణ ప్రాంతపు
మేకలు - తూర్పు - ల్లపు ప్రాంతపు మేకలు - వివిధ జాతుల లక్షణములు -
బోర్ బరిజాతి - బెంగల్ జాతి - గద్దిజాతి - జమ్నపరిజాతి - బీటాల్ జాతి -
కాశ్మీర్ జాతి - మలబారీజాతి - ఉస్మానాబాద్ జాతి - సుర్తిజాతి -
అంగోరాజాతి; గృహపనితి - ఆహారము - సంతానోత్పత్తి - పున
రత్పత్తి కార్యక్రమము - ఋతు లక్షణములు - కృత్రిమ సంపర్క
విధానము - నయోనిర్ణయము - పాలన - చూడిమేకలు - చూడి లక్షణ
ములు - మేకపాలు - పాడిమేకను ఎన్నుకొనుట - మేకపాల విశిష్టత -
పాలు పితుకుట - పితుకుటలో ఉత్తమమైన సద్దతి - మాంసోత్పత్తి -
మేక మాంసపు లక్షణములు - మేకల యెరువు - ఇతర వదార్థములు -
వ్యాధులు - అంటువ్యాధులు - సూక్ష్మ జీవులవల్ల సంభవించు వ్యాధులు

దొమ్మ - లక్షణములు - చికిత్స - క్షయ - లక్షణములు - చికిత్స -
 సూక్ష్మేతి సూక్ష్మ జీవులవల్ల కలుగు వ్యాధులు - మేకల మశూచి - లక్షణ
 ములు - చికిత్స - నివారణ - శ్వాసకోశములవ్యాధి - లక్షణములు -
 నివారణ - గాలికుంటు - లక్షణములు - నివారణ - పరాశ్రయ జీవులవల్ల
 కలుగు వ్యాధులు - అంతర్గత - బహిర్గత పరాశ్రయజీవులు - వీనివల్ల
 కలుగు వ్యాధులు - లక్షణములు - చికిత్స - ఇతర వ్యాధులు.

పుటలు 112-121

11 వ ప్రకరణము గొత్తెల పెంపకము :

పురాణములందు గొర్రెల ప్రస్తావన - మత సంబంధమైన ప్రాము
 ఖ్యత - ఉపయోగములు - ప్రపంచములోని వివిధ దేశములలో గొర్రెల
 జనాభా - భారతదేశములోని వివిధ రాష్ట్రములలో గొర్రెల జనాభా -
 ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని వివిధ జిల్లాలలో గొర్రెల జనాభా - గొర్రెల జాతులు -
 వర్గీకరణ - రూపమునుబట్టి - ప్రాంతములనుసరించి - కొన్ని ముఖ్య
 జాతులు - బిక్ నీరుజాతి - లోహిజాతి - బిళ్ళారిజాతి - డక్కనీ జాతి -
 హిస్సార్ డెల్ జాతి - మాండ్యజాతి - హిస్సాన్ జాతి - నెల్లూరుజాతి -
 కోయంబత్తూరుజాతి - కోలారుజాతి - మెరినోజాతి; గొత్తెల పెంపకము -
 జాతి నిర్ణయము - స్థల నిర్ణయము - గృహవసతి - సంతానోత్పత్తి
 కార్యక్రమము - ఋతులక్షణములు - కృత్రిమ సంపర్క విధానము -
 ఆహారము - వాలన - వయో నిర్ణయము - ఉన్ని యుత్పత్తి - ఉన్ని
 యుత్పత్తివిషయములకు మార్గములు - మాంసోత్పత్తి - చర్మములు -
 గొర్రెలను మందకట్టుట - గొర్రెలవలని యితరోపయోగములు -
 వ్యాధులు - చికిత్స - అంటు వ్యాధులు - దొమ్మ - లక్షణములు -
 చికిత్స - నివారణ - అంతర్ పాషాణవ్యాధి - లక్షణములు - చికిత్స -
 నివారణ - గొర్రెల మశూచి - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ -

ముసరవ్యాధి - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ - కీటకములవలన
కలుగువ్యాధులు - జిల లేక దురద - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ -
పరాశ్రయ జీవులవలన కలుగు వ్యాధులు - లక్షణములు - చికిత్స -
నివారణ; గొర్రెల పెంపకమువలన ఆదాయ వ్యయములు - లాభము.

పుటలు 222 - 264

12 వ ప్రకరణము - పండుల పెంపకము :

మనదేశమున పండులపెంపక మెందువలన ఆశ్రద్ధ చేయబడినది :-
విదేశములలో పండుల పెంపకపు తీరు - భారతదేశములోని వివిధ రాష్ట్ర
ములలో పండుల జనాభా - పండుల జాతుల లక్షణములు - శ్రేణివాజాతి -
లక్షణములు - కొన్ని విదేశీజాతులు - వాని లక్షణములు - బర్క్లెయ్ -
యార్క్లెయ్ - టామ్ వర్త్ - గృహవనతి - పెంపుడు పండుల యెన్నిక
పెద్ద పండులకు దినసరి ఆహారము - పంది పిల్లి దినసరి ఆహారము -
సంతానోత్పత్తి - ఋతులక్షణములు - కృత్రిమ సంపర్క-
విధానము - పాలన - ఈనుచుండు తీసికొనవలసిన జాగ్రత్తలు -
మాంసోత్పత్తి - పందిమాంస లక్షణములు - ఇతర పదార్థములు - ఎరువు -
పండులవల్ల నష్టములు - పండుల వ్యాధులు - ఆరోగ్యముగానున్న పంది
లక్షణములు - ఆనారోగ్యపు పంది లక్షణములు - దొమ్మ - లక్షణములు -
చికిత్స - నివారణ - క్షయ - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ -
పండుల ఎర్నిపలాస్ (వజ్రపు రోగము) - లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ -
సూక్ష్మేతి సూక్ష్మజీవులవల్ల కలుగు వ్యాధులు - పండుల జ్వరము -
లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ - గాలికుంటు - లక్షణములు - చికిత్స -
నివారణ - అంతర్గత, బహిర్గత పరాశ్రయ జీవులవలన బాధలు - లక్షణములు -
చికిత్స - నివారణ - ఇతర వ్యాధులు - పాండురోగము -
లక్షణములు - చికిత్స - నివారణ.

పుటలు 265-28

13 వ ప్రకరణము - కోళ్ళ పెంపకము :

పుట్టుపూర్వోత్తరాలు - కోళ్ళ పెంపకము వలని లాభములు - వివిధ రాష్ట్రాలలో వీని జనాభా - ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ జిల్లాలలోని వీని జనాభా - కోడి అంగ నిర్మాణము - గ్రుడ్డునందలి భాగములు - వివిధ జాతులు - గ్రుడ్లుపెట్టు జాతులు - మాంసోత్పత్తి జాతులు - ద్యుంద్యోవయోగజాతులు - అలంకారపు జాతులు - అమెరికన్ జాతులు - ఆసియా జాతులు - ఇంగ్లీషు జాతులు - మెడిటరేనియన్ జాతులు - జాతుల లక్షణములు - వైట్ లెగ్ హారన్ - బ్లౌక్ మైనార్కా - రోడ్ ఆయిలెండ్ రెడ్ - ప్లిమత్ రాక్ - ఆస్ట్రేలార్న్ - న్యూ హాంప్షైర్ - వైట్ సస్సెక్స్ - ఆర్సింగ్టన్ - వైట్ కార్నిష్ - అస్సీల్ జాతి - డేశవాళీ జాతి - మలయా లేక చిటగాంగ్ - సంకర జాతులు - ; గృహ వసతి - గృహ నిర్మాణము - డీవ్లిట్టర్ పద్ధతి - కోళ్ళ గృహ పరికరములు - మేత డబ్బాలు - నీరు - సున్నపురాళ్ళ డబ్బాలు - గ్రుడ్లుపెట్టుటకు కావలసిన పరికరములు - పెర్చిలు - కోళ్ళ ఆహారము - కోళ్ళ మేతలు తయారు చేయుట - గ్రుడ్లను పొదిగించుట - ప్రకృతి సిద్ధముగా పొదుగుడుపెట్టి సహాయముతో పొదిగించు పద్ధతి - కృత్రిమ పద్ధతిని యంత్ర సహాయముతో గ్రుడ్లను పొదిగించుట - కోడిపిల్లల పెంపకము - స్వాభావిక పద్ధతి - కృత్రిమ పద్ధతిని కోడిపిల్లల పెంపకము - దీనికి సమకూర్చు వలసిన పరిస్థితులు - ఉష్ణోగ్రత - వసించు స్థలము - గాలి - కోడిపిల్లలను పెంపుడుపెట్టెలలో నుంచుటకు ముందు తీసికొనవలసిన జాగ్రత్తలు ఎదిగే కోళ్ళనుపెంచుట - కోళ్ళను గుర్తించుట - కోళ్ళలో రాక్షసత్వము - కోళ్ళను ఏరివేయుట - గ్రుడ్లుపెట్టని కోళ్ళను కనిపెట్టు విధము - కోళ్ళను ద్రిత్యవరకు కారణములు - గ్రుడ్లు - కోళ్ళ విక్రయము - మాంసోత్పత్తి కోళ్ళు - మన డేశంలో కోళ్ళ పరిశ్రమ - పాశ్చాత్య డేశములలో కోళ్ళ

పరిశ్రమ . ఈ పరిశ్రమకు దోహదమిచ్చు సంఘటనలు; కొక్కెర
 వ్యాధి నిర్మూలన - ఇతర వ్యాధుల నిర్మూలన - వైద్య నహాయము -
 కోడిపిల్లలు - పరికరములు - ఆహారము - ప్రజాదరణ - చిన్నతరహా
 పరిశ్రమ - పెట్టుబడి; కోళ్ళ పరిశ్రమను ప్రారంభించుట 1000
 కోడిపెటల పెంపకములో ఆదాయ వ్యయములు - ఒకటిన్నర సంవత్స
 రమున కగు ఖర్చు - ఆదాయములు - లాభము - కోళ్ళ వ్యాధులు -
 వ్యాధి నిరోధక సూత్రములు - వ్యాధిసోకిన తదుపరి సూచనలు -
 సూక్ష్మజీవులవల్ల సంభవించు వ్యాధులు-కోళ్ళ కలరా - చక్కెరతెగులు -
 కోళ్ళ మళూచి - శ్వాసకోశముల వ్యాధి - వీని లక్షణములు - చికిత్స -
 నివారణ - ఏవియన్ ట్యూకోసిస్ కాంప్లెక్స్ (ఏ. ఎల్. సి.) - లక్షణ
 ములు - చికిత్స - నివారణ - వ్యాధి నిరోధక కార్యక్రమము - టర్కి
 కోళ్ళు - అమెరికన్ (కంచు రంగు) - నార్ పాక్ (నలుపు) - కేంబ్రిడ్జి
 (లేత నలుపు) - వీని యాహారము - ఆరోగ్యము - నివాసము - వ్యాధి
 నివారణ - గిపీకోళ్ళు - వీని యాహారము - ఆరోగ్యము - నివాసము -
 వ్యాధి నిర్మూలన; బాతులు - మన దేశమున, మన రాష్ట్రమున బాతులు
 విరివిగా నున్న ప్రాంతములు - బాతులలో బాతులు - విదేశీ బాతులు -
 బలెస్ బరీబాతి - పెకిన్ బాతి - రోవన్ బాతి - కయుగబాతి - మస్క
 వాయ్ బాతి - స్వదేశీ బాతులు - ఇండియన్ రన్నర్ - సిల్వర్ మేట్ -
 నాగేశ్వరి - బాతుల గృహవసతి - పునరుత్పత్తి - ఆహారము - గ్రుడ్లను
 పొదిగించుట - కొవ్వు పట్టుట - పెద్ద బాతులు - వానిలో బాతులు
 గృహ వసతి - గ్రుడ్లను పొదిగించు పద్ధతి - పాలన; ఇతర రకముల
 పక్షుల పెంపకము: నెమలి - దీని స్వభావము - ప్రసిద్ధి - గ్రుడు
 పొదిగించుట - ఆహారము - నివాసము; పావురములు - వీనినివాసము -
 ఆహారము - పాలన.

పట్టికలు

సంఖ్య	వివరము	పుట
1.	భారతదేశములోని వివిధ రాష్ట్రముల పశుగణపు జనాభా	14
2.	ఆంధ్రప్రదేశ్ జిల్లాలలో పశుగణపు జనాభా	15
3.	పశువులు, అవి ఉత్పత్తిచేయు పదార్థములద్వారా ఆంధ్రదేశపు ఆదాయము	16
4.	ఏయే వయస్సున పశుబంధించునో సూచించు పట్టిక	49
5.	సంవర్క-పద్ధతి - గుణగణములు	59
6.	పశువుల మేతలు (పీచుపదార్థముల ప్రాతిపదికగా)	75
7.	సామాన్యముగా లభించు కొన్ని మేతల పోష్టిక విలువలు : దాణాలు	78
7ఎ.	,, గ్రాసములు	79
8.	పాలలోని రసాయన పదార్థములు	99
9.	భారతదేశపు మేకల జనాభా	195
10.	ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ జిల్లాలలో మేకల జనాభా	196
11.	ప్రపంచములోని వివిధ దేశములలో గొర్రెల జనాభా.	225
12.	భారత దేశములోని వివిధ రాష్ట్రములలో గొర్రెల జనాభా	226
13.	ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ జిల్లాలలో గొర్రెల జనాభా	227
14.	గొర్రెల జాతులు	228

15. గొర్రెల పెంపకము - ఆదాయ వ్యయములు 262
16. భారతదేశములోని వివిధ రాష్ట్రములలో పందుల
జనాభా 267
17. పందుల ఆహారము (పెద్ద పందులకు, రోజుకు) 273
18. పంది పిల్లల దినసరి ఆహారము 274
19. వివిధ రాష్ట్రాలలో కోళ్ళజనాభా 290
20. ఆంధ్రప్రదేశ్ వివిధ జిల్లాలలో కోళ్ళ జనాభా 291
21. కోళ్ళమేతలు తయారుచేయుట 313
22. గ్రుడ్లు పెట్టు పెట్ట, గ్రుడ్లు పెట్టని పెట్ట - గుర్తించు
విధము 331

(పట్టికలలోని వివరము లన్నియు 1966 వ సంవత్సరమునాటివి)

పటముల పట్టిక

సంఖ్య	వివరము	పుట
1.	ప్రపంచంలో ఉత్పత్తియగు జంతుసంబంధ వదార్థములు	8
2.	సింధిజాతి ఆవు (I)	20
3.	.. .. (II)	..
4.	సాహివాల్ ఆవు	22
5.	గిర్ ఆవు	..
6.	అమృతమహల్ ఆవు	23
7.	హల్లికార్ ఎద్దు	24
8.	కాంగాయం ఎద్దు	25
9.	కాంగాయం ఎడ్లజత	..
10.	హరియానా ఆవు	26
11.	కాంగ్రేజీ ఆవు, దూడ	27
12.	ఒంగోలు ఆబోతు	28
13.	ఒంగోలు ఆవు	29
14.	కృష్ణలోయ ఆబోతు	30
15.	ధార్పాకర్ ఆవు	31
16.	ముద్రాజాతి గేదె (I)	32
17.	.. .. (II)	..
18.	జాఫర్ బాడీ గేదె	33
19.	ప్రేజియన్ ఆబోతు	34
20.	జర్సీ ఆవు	35
21.	ఐర్ షైర్ ఆవు	..
22.	ట్రాన్ స్వీస్ ఆబోతు	36
23.	ఆబోతు శరీరమందలి భాగములు	38 (అ)
24.	ఆబోతు ఉక్లకణములు	65
25.	ఆబోతు శుక్రకణములను సేకరించుట	..
26.	పారాగర్భిని పెంచుట	85

సంఖ్య	వి వ ర ము	పుట
27.	ఆదునిక పశుశాల	91
28.	పశువులను పడద్రోయుటకు త్రాళ్ళు అల్లుట - 1 వ పద్ధతి	95
29.	ఒకటవ పద్ధతిని క్రమేపీ పశువును వాల్చుట	66
30.	పశువులను పడద్రోయుటకు త్రాళ్ళు ఆలిక - 2 వ పద్ధతి	97
31.	పాడియావు త్రికోణాకారములు	103
32.	పాడియావు పొదుగులో పాలు ప్రవహించు విధము	104
33.	మంచి పొదుగు	105
34.	„ „	166
35.	„ „	107
36.	„ „	„
37.	పాలు పిండుట - చెడుపద్ధతి (I)	121
38.	„ „ (II)	122
39.	పరిశ్రమలో పాలను యంత్రసహాయమున సిసాలలో నింపుట	130
40.	మేలురకపు పాలఉత్పత్తి విధానము	131
41.	సిసాలలో పాలను సరఫరాచేయుట	141
42.	పశువులను ట్రెవిస్ నందుంచి పరీక్షించుట	154
43.	కంచిమేక	204
44.	బికనీరు పొట్టెలు	230
45.	„ „	231
46.	„ గొర్రె	232
47.	బక్కారి పొట్టెలు	234
48.	నెల్లూరు పొట్టెలు	238
49.	„ ఆడుగొర్రె	239
50.	మెరినో జాతి	240
51.	సపోక్ జాతి	241
52.	డార్పెట్ జాతి	241

సంఖ్య	వివరము	పుట
53.	రాయ్ బోయల్ జాతి	241
54.	రోమ్నె జాతి	..
55.	అప్పుడే పుట్టిన పిల్లతో తల్లిగొర్రె	245
56.	బర్క్ షైర్ జాతి పందులు	269
57.	యార్క్ షైర్ జాతి	..
58.	పోలెండ్-చైనా జాతి	270
59.	చెష్టర్ వైట్ జాతి	..
60.	పందుల గృహ వసతి	271
61.	పంది - పిల్లలతో	275
62.	మేలురకపు కోళ్ళను పెంచిన అధికలాభము నార్జించవచ్చును	289
63.	గ్రుడ్డు - భాగములు	292
64.	మాంసోత్పత్తి జాతి కోళ్ళశరీరము భారీగా నుండును	296
65.	గ్రుడ్డు పెట్టు జాతులు	297
66.	వైట్ లెగ్ హోరన్ పుంజు	299
67.	బ్లాక్ మైనార్కా పుంజు	..
68.	రోడ్ ఐలెండ్ ఎర్రపుంజు	300
69.	దేశవాళీ జాతికోడి	302
70.	గ్రామప్రాంతములందు స్వల్పవ్యయముతో నిర్మించదగు కోళ్ళ గృహము	305
71.	పంజరములలో కోళ్ళను పెంచుట	306
72.	అధికసంఖ్యలో కోళ్ళను పెంచుట	307
73.	కోళ్ళ గృహము - కోళ్ళు	308
74.	గ్రుడ్లను పొదుగుయంత్రము	317
75.	పొదుగుడు యంత్రమున గ్రుడ్డు - కోడిపిల్లలు	318
76.	కృత్రిమ వద్దతిని కోళ్ళను పెంచుట	321
77.	కోడిపిల్ల ముక్కు కత్తిరించు యంత్రము - కత్తిరించు వద్దతి	325

సంఖ్య	వి వ ర ము	పుట
78.	ముక్కు కత్తిరించబడిన పెట్ట	326
79.	గ్రుడ్లు పెట్టు పెట్ట : కళ్ళు ప్రకాశవంతముగ, జుట్టు పెద్దపరిమాణమున నున్నవి	327
80.	గ్రుడ్లు పెట్టని పెట్ట : కళ్ళు చీనముగాను, జుట్టు చిన్నదిగాను ఎండిపోయి యున్నది	328
81.	జుట్టు కలిగియున్నది. హెచ్చు గ్రుడ్లు పెట్టును. జుట్టులేనిది గ్రుడ్లు పెట్టదు	328
82.	గ్రుడ్లు పెట్టు పెట్టలను పరీక్షించు విధము	329
83.	గ్రుడ్లు పెట్టు పెట్ట; గ్రుడ్లు పెట్టని పెట్ట;	..
84.	దేశవాళీజాతి కోడిపుంజు, పెట్ట, పిల్లలు	330
85.	గ్రుడ్లు పెట్టని పెట్ట; గ్రుడ్లు పెట్టు పెట్ట	..
86.	గ్రుడ్లు పివిధముగ నేకరించకూడదు	333
87.	గ్రుడ్లు పివిధముగ నేకరించవలెను	..
88.	మేలురకపు గ్రుడ్లు	334
89.	గ్రుడ్లను విరక్ష్యముగ నుంచకూడదు	335
90.	గ్రుడ్లను నేకరించుట కనువగు పరికరములు	..
91.	హంసోత్పత్తికి అనువగు కోడి	336
92.	కొక్కెర తెగులు; కొళ్ళకు పక్షవాతము సంభవించినది	350
93.	కోళ్ళ మళుచి : జుట్టుపె పొక్కులు	351
94.	ఎల్. ఎస్. సి. తో చాడవడుచున్న కోడిపెట్ట	353
95.	గిసి కోళ్ళు	358
96.	బాతులు	361
97.	పొట్టి బాతులు	..
98.	..	367
99.	పావురములు	371

తప్పొప్పుల పట్టిక*

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
viii	13	Delh	Delhi
„	24	Bevine	Bovine
xiii	4	గొ రెలను	గొరెలను
xv	10	పి డి	పింద
xvii	18	కోబాలు	కోబాల్లు
xviii	23	పదార్థములు	పదార్థములు
xx	25	265-28	265-287
xxii	15	బాతులు	బాతులు
„	25		పుటలు 288-372
5	6	నున్న.	నున్నది.
6	9	వానికికూడ	వానివికూడ
9	„	పజ	ప్రజ
12	14	3 3	3.3
17	2	వరిస్థితులు	వరిస్థితులు
„	21	గొట్టములను	గుట్టములను
18	22	స్తూల	స్తూల
40	12	ప బావము	ప్రబావము
52	18	305 రోజులవరకు	305 రోజుల వరకు
„	20	విచ్చుపాలను	ఇచ్చుపాలు
„		పాలు అంశము	ఈ అంశము క్రిందికి
53	10	క్రిందికి	యీవిన
54	10	యీవిక	మధ్యవ్యవధి వట్టి
„		మధ్యవ్యవధి వట్టి	వట్టిపోవుకాలము,
„		పోవుకాలము	5,000
55	12	500	

* చదువరు లీ గ్రంథమును చదువ నారంభింపక ముందే యిందు నూచింపబడిన పవరణలను ఆయా పుటలందు చేసికొనదగును.

పుట	పంక్తి	తెప్ప	బిప్ప
59	5 వ		సంపర్క-పద్ధతి -
	పట్టిక శీరిక		గుణగణములు
62	4	సంతతి తన	తన సంతతి
70	13	చెందినవి)	చెందినవి)
"	17	గుణగణములను	గుణగణములను
71	2	యూచిన	సూచన
73	13	ననుసరించి	ననుసరించి
79	1	పట్టిక : 8	పట్టిక : 7a
81	20	కోబాలు	కోబాలు
83	16	పద్ధాములు	పద్ధార్థములు
97	1	25 వ	30 వ
103	11	26 వ	31 వ
104	1	27 వ	32 వ
105	12	28 వ	33 వ
106	7	29 వ	34 వ
107	1	30 వ	35 వ
"	8	31 వ	36 వ
116	2	యూచిన	యూచన
121	10	32 వ	37 వ
122	10	33 వ	38 వ
123	4	PASTURI-	PASTEURI-
		GATION	SATION
125	7	గడ్డల	గడ్డ
130	5	PRENITC	PRENTICE
133	8	ననుసరించుట	ననుసరించుట
140	20	నేపియర్ గ.	నేపియర్ గడ్డి.

పుట	పంక్తి	తపస్	ఒపస్
142	2	వుత్పన్న	ఉత్పత్తి
..	3	విపవము	విప్లవము
..	21	పట్టును	పట్టును
147	8	ఎముకలపొడి,	ఎముకలపొడివి
148	15	పూర్తిగా	పూర్తిగా
152	6	నవుడే	నవుడే
157	4	ఈవ్యాన్ని	ఈవ్యాది అన్ని
164	16	అరోగ్య	అరోగ్య
170	6	నిరారణ	నిర్ధారణ
176	4	అహారము	అహారము
178	1	కోబాలు	కోబాలు
191	1	అముదము	అముదము
198	5	బోర్బరి	బోర్బరి
199	7	నుండు .	నుండును.
..	8	ఈ మేకల చర్మముతో అందమైన పాదరక్షల తయారీకి.	ఈ మేకల చర్మ ముతో తయారైన అందమైన పాద రక్షలకు
200	19	వయస్సు	వయస్సు
..	20	కమ్ము	కమ్ము
202	1	క చర్మము	మేక చర్మము
203	3	ఉస్మానాబాద్	ఉస్మానాబాద్
205	4	అంగోరాజాతి	10, అంగోరాజాతి
218	13	విశాల దేశములలో	విశాలప్రదేశములలో
222	4	నిమిత్తము	నిమిత్తము
225	7	2.822	28.22
226	1	పట్టిక	పట్టిక

పుట	పంక్తి	తప్ప	ఒప్పు
227	6	మహబూబ్ న	మహబూబ్ నగర్
229	2	అ. హిమాలయ	అ. హిమాలయ
..	21	నెల్లూరు	క. నెల్లూరు
234	7	తిరిగి	తిరిగిన
238	పటము: 48	నెల్లూరు ఆడుగొర్రె	నెల్లూరు పొట్టేలు
239	.. 49	నెల్లూరు పొట్టేలు	నెల్లూరు ఆడుగొర్రె
249	13	బరికరము	వరికరము
250	19	ఉన్ని	ఉన్ని
251	9	శ్రేష్ఠమైనది	శ్రేష్ఠమైనది
..	18	యంత్రముల	యంత్రములపై
253	16	గొర్రెలన్నియు	గొర్రెల యన్నియు
254	4	నర్వోత్తమమైన	నర్వోత్తమమైన
255	8	నుండను.	నుండును
..	..	కావి	కావి
256	..	గొత్తెల	గొత్తెల
260	6	దురద	దురద :
265	20	గింజలు కూరలు	గింజలు, కూరలు
270	7	నమతలములలోను	నమతలములలోను
273	4	కొట్టని	కొట్టెను
274	9	పాడి మేకయే	పొడి మేకయే
276	1	వచ్చును.	వచ్చును.
277	4	వేయలేనను.	వేయవలెను.
..	8	సమయమున	సమయమున
279	7	వలె	వలెను.
280	20	వెగుమతి	కెగుమతి
		యగుచున్నది.	యగుచున్నవి.
281	19	అవి	అవి

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
282	19	పోయిన	పోయిన
283	8	కష్టము	కష్టము
294	21	గ్రంథులు	గ్రంథులు
295	15	పెంచెదరు,	పెంచెదరు.
			ఉదా : లెగ్ హారన్
			మైనార్కా, అంకోనా.
..	16, 17	ఉదా : లెగ్ హారన్	
		మైనార్కా, అంకోనా	
298	9	త్యాంగ్ షాన్	త్యాంగ్ షాన్
..	12	అస్మిలాప్	అస్మిలాప్,
299	20	గ్రుడ్లను	గ్రుడ్లను
..	23	బాక్	బాక్
304	12	అనలమట్టము	అనలమట్టము
307	పటముక్రింద	పెంచు	పెంచుట
309	3	నవల	వలన
310	5	గ్రుడ్లు పెట్టుట :	గ్రుడ్ల పెట్టెలు :
311	9	గ్రుడ్లు కోడి	గ్రుడ్లు, కోడి
312	19	మానవాహారము	మానవాహారము
313	1		పట్టిక : 21
315	5	5 రోజుల	7 రోజుల
317	74 వ పటము	పైభాగము కుడివైపున కుండవలెను.	
320	17	కోడిపిల్లలకు	కోడిపిల్లలను
322	2	పెంపుడు పెట్టెలు	పెంపుడు పెట్టెలు
..	5	మనము పెంచు కోడి	మనము పెంచు
		పిల్లల	కోడి పిల్లల
..	17	పెట్టెలు	పెట్టెలు
323	18	హెచ్చుగా	తక్కువగా

పుట	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
325	15,16,17	పిల్లలు కోళ్ళను పొడుచుకొనుట	పిల్లలను పొడుచుట.
„	21	వెలువలికి చుచ్చో.	వెలువలికి వచ్చుచో.
326	6	నీటిని	నీటికి
329	పటము 82 క్రింద	గ్రుడ్లుపెట్టని	గ్రుడ్లుపెట్టు
348	2	వ్యాధి	వారు
350	11	కొక్కెర; తెగులు	కొక్కెర తెగులు :
351	5	కోళ్ళరంగు	కళ్ళరంగు
357	12	గాలి, వెలుతురు	వెలుతురు
358	11	పోయిన.	పోయి,
364	16	వచ్చిన	వచ్చిన
365	10	కలది.	కలవి.
„	11	తాము తిను	వాని
366	16	మెత్తర	మెత్తని
„	22	పాచినీటితో	నీటితో
370	1	పెంపటము	పెంపకము

I. C. A. R. ప్రచురణలనుండి సేకరించిన చిత్రములు

Bovine Stars of India నుండి

11, 12, 13, 16

Poultry Keeping in India నుండి

69, 75, 76, 92 , 93, 94

గ్రామ సేవా గ్రంథ మాల

శ్రీ సర్వోత్తమ భవనము

విజయవాడ - 6

గ్రామప్రజల అనుదిన జీవితంలో అక్కరకువచ్చు ముఖ్య విషయాలపై తేట తెలుగున అనుభవజ్ఞులు రచించిన ఉత్తమ గ్రంథములను ప్రచురించుటకై ఆంధ్ర గ్రంథాలయ ట్రస్టు పక్షమున నీ గ్రంథమాల 1950 వ సం. లో ప్రారంభింపబడినది.

వ్యవసాయశాస్త్ర ధరీణులు కీ. శే. గోటేటి జోగి రాజుగారి సమగ్ర 'వ్యవసాయ విజ్ఞానము'ను 20 సంపుటములలో మొదట ప్రచురించుటకు ప్రణాళిక నిర్ణయమైనది. తదుపరి గ్రామ పరిశ్రమలు, గ్రామ సహకారము - గ్రామోద్యోగము, గ్రామవిద్య, గ్రామక్రీడలు - వినోదములు మున్నగు గ్రామ పునర్నిర్మాణ సమస్యలపై గ్రంథములు వెలువరించబడును.

దిగువ మొత్తములకు తగ్గకుండా ఒకేపర్యాయము విరాళమిచ్చు దాతలు గ్రంథమాలకు యావజ్జీవ సభ్యులుగా నెంచబడుదురు.

రూ 1000/- ఇచ్చువారు మహారాజపోషకులు

రూ 500/- ,, రాజపోషకులు

రూ 250/- ,, పోషకులు

వీరందరికీ గ్రంథమాల ప్రచురణములన్నియు ఉచితముగ పంపబడును.

ప్రొఫెసరులు

డి. శే. గోతుటి జోగిరాజుగారు

మహారాజప్రొఫెసరులు

శ్రీ రామినేని సత్యనారాయణ, B.Sc. (Ag.) పటమట

శ్రీమతి నల్లూరి వనజాక్షమ్మ, కోపల్లె, తెనాలి తాలూకా

రాజప్రొఫెసరులు

శ్రీ తుమ్మల రామకోటయ్య, నరసరావుపేట

ప్రొఫెసరులు

శ్రీ సామినేని వెంకయ్య, రేమిడివల్ల, మధిర తాలూకా

శ్రీ వల్లూరు కేశవరావు, పటమటలింక, విజయవాడ తాలూకా

శ్రీ తల్లావ్రగడ నరసింహశర్మ,

డింగుటూరు, తాడేపల్లిగూడెం తాలూకా

శ్రీ పుతుంబాక శ్రీరాములు, పెదపాలెం, తెనాలి తాలూకా

శ్రీ నూతక్కి నరసింహనాయుడు,

మందడం, గుంటూరు తాలూకా

శ్రీ గోగినేని నాగేశ్వరరావు, నడింపల్లి, రేపల్లె తాలూకా

శ్రీ వాసిరెడ్డి మహదేవయ్య, కృష్ణాజిల్లా

శ్రీ కొలుసు సుబ్బారావు, గుడివాడ, కృష్ణాజిల్లా

జంతు కృషి - మొదటి భాగము

ప్రావేశిక

మానవునకు, భూమికి, వృక్షములకు, జంతువులకు అవినాభావ సంబంధము కలదు. ఈ నాల్గింటిలోను భూమి తల్లివంటిది. అందువలననే 'మాతృభూమి' అని వ్యవహరింతుము. మానవుడు తన అవసరములను తీర్చుకొనటకు గాను భూమిని, వృక్షములను, జంతువులను పోషించుచున్నాడు. వృక్షములను, జంతువులను పెంపొందించి, తద్వారా తన ఆరోగ్య విశ్వర్యములను మెరుగు పరచుకొనుచున్నాడు.

వ్యవసాయమున ముఖ్య శాఖలు - క్షేత్ర కృషి, జంతు కృషి. క్షేత్ర కృషియన పంటలు పండించుట. వీటిని గురించి వివరముగ నితర సంపుటములలో వర్ణించబడినది. ఈ గ్రంథమున జంతుకృషిని గూర్చి విపులముగ తెలిసికొందము. జంతు కృషియన జంతువులను పెంచుట, పోషించుట, తదనుబంధ శాఖలు. జంతువులన, మానవుడు తన ఉపయోగార్థము పెంచు సాధు జంతువులని యర్థము. పులి, సింహము మొదలగు క్రూర జంతువులు ఈ విభాగమునకు చెందవు.

జంతు కృషి శాఖలు

1. పశు పాలనము :— పశు శబ్దము సూలార్థమున నాలుగుకాళ్ళ జంతువు లన్నింటికీని వర్తించును. అయినను,

గోమహిష జాతులు మాత్రము పశువులని వ్యవహరింపబడుచున్నవి. మన దేశములో పశువులను ముఖ్యముగా పాల ఉత్పత్తికి, వ్యవసాయపు పనులకు, ఎరువు ఉత్పత్తికి వినియోగింతురు. కాని, యితర దేశములలో పశువులను అధికముగా మాంసోత్పత్తికి వినియోగింతురు. అందుకొరకు ప్రత్యేకముగా పోషించి పెంచు జాతులన్నిటిలో పాశ్చాత్య దేశములలో వృద్ధి పొందించినారు. మన దేశములో కొన్ని పశువులను మాంసోత్పత్తి కు వినియోగించినను, ప్రత్యేకముగా అందుకొరకు పోషించుటగాని, మేపుటగాని లేదు.

2. గొట్టెలను, మేకలను పెంచుట:— మన దేశములో గొట్టెలను మాంసోత్పత్తికి, ఉన్ని ఉత్పత్తికి పెంచుదురు. కొన్ని దేశములలో ఉన్ని ఉత్పత్తికి మాత్రమే పెంచుదురు. ప్రపంచములో శీతల ప్రాంతములలో నివసించు ప్రజలు ఆర్థికముగా ముందంజ వేసియున్నారు. వారు ధరించుటకు ఉన్ని వస్త్రముల నుపయోగింతురు. అందువలన, ఉన్ని కొరకు ప్రత్యేకముగా, ఆస్ట్రేలియావంటి కొన్ని దేశములలో గొట్టెలను పెంచుచున్నారు. మన దేశములో గొట్టెలను ముఖ్యముగా మాంసోత్పత్తికి మాత్రమే పెంచెదరు. అంతేకాక, మన దేశములో నుత్పత్తియగు ఉన్ని అంత శ్రేష్ఠమయినదికాదు. మేకలను ముఖ్యముగా మాంసోత్పత్తికి, కొంతమంది పాల ఉత్పత్తికి పెంచుదురు. కొన్ని దేశములలో మేకలను ప్రత్యేకముగా పాల ఉత్పత్తికి పెంచుదురు.

3. పందుల పెంపకము :— పందియన్న చాలమంది ప్రవరించుకొందురు. మనకు వీధులలో కానవచ్చు పంది

మురికిగానుండి, మురికి నీటిలో తిరుగుచు, మలిన పదార్థములను తినుచుండును. ముఖ్యముగా మానవులు విసర్జించిన మలమును తినును. ఇందువలనను, మతాచారముల వలనను మన దేశములో పండుల పెంపకమునకు అంత ప్రోత్సాహము లభించలేదు. ఇప్పుడిప్పుడే మన దేశములో పండుల ప్రాముఖ్యత పెరుగుచున్నది. మాంసోత్పత్తికి పండులను విరివిగా పెంచుచున్నారు. అయితే, ఇతర దేశములలో పండికి ఎంతో ప్రాముఖ్యతగలదు. ఆ దేశములలో పండులను అత్యంత శ్రద్ధతో, విలువయిన ఆహార పదార్థములను మేపుచు, తద్వారా ఎంతో లాభముల నార్జించుచున్నారు.

4. కోళ్ళ పెంపకము :— కోళ్ళ పెంపకము 'వాన లేని పంట' అని వాడుక. కోళ్ళను ముఖ్యముగా గ్రుడ్ల ఉత్పత్తికి, మాంసోత్పత్తికి పెంచెదరు. పిల్లలకు, బలహీనులకు, అనారోగ్యవంతులకు, గర్భిణీ స్త్రీలకు కోడిగ్రుడ్లు ముఖ్యమైన ఆహారము. అధిక శాతము మాంసకృత్తులు, విటమినులు, లవణములు, లోహములు కోడిగ్రుడ్డునందున్నందున, అత్యధిక ప్రజానీకము నిత్య భోజనాదులలో దీనిని వాడుచున్నారు. మాంసములలో కెల్ల కోడిమాంసము రుచికరమైనది. కోళ్ళు అనగా ఒక కోడి జాతి మాత్రమే కాక, యితర జాతుల పక్షులుకూడ, మానవాళికి ఆహారమును సమకూర్చుచున్నవి. ఉదాహరణకు బాతు గ్రుడ్లను మానవాహారములోను, కేకులు, రొట్టెలు మొదలగు ఆహార పదార్థముల తయారు చేయుటలోను విరివిగా వాడుచున్నారు.

అదేవిధముగా టర్కి మాంసమును అతి రుచికరముగా భుజింతురు.

5. మధుమక్షికాపాలనము (Bee - keeping):— తేనెటీగలు తేనెను, క్రొవ్వను ఉత్పత్తి చేయును. ఇంతేకాక, అవి ఫల, పుష్ప, వ్యవసాయ పంటల పరాగ సంపర్కమునకు దోహదముచున్నవి. తేనెటీగలు పుష్పముల పుష్పాడి నుండియే తేనెనుత్పత్తి చేయును. తేనెలో 77 శాతము చక్కెర, 20 పాళ్ళు నీరు, 1 పాలు లవణములు, తదితర పదార్థములు ఉన్నవి. తేనె చాలా శక్తినిచ్చు పదార్థము. ముఖ్యముగా జీర్ణమగును. క్రొవ్వను పొడర్లు మొదలగు వాటిలోను, పాలిష్లలోను వాడెదరు. ఒక తేనెపట్టుకు దీనిని భారత్లో 4-5 పౌనుల వరకు, ఉత్తర భారత్లో 12-15 పౌనుల వరకు తేనె వచ్చును. 100 పౌనుల వరకు తేనె నిచ్చు తేనె పట్టులు అరుదుగా నుండును.

6. మత్స్య కృషి :— మన దేశములో సముద్ర తీర ప్రాంతము 2900 మైళ్ళున్నది. ఇంతేకాక ఎన్నో నదులు, చెరువులు, నరస్సులు, జలపాతములు ఉన్నవి. అయినను చాలాతర వడ్డతులలో చేపలు పట్టుట వలనను, చేపలను నిల్వ చేయుటకు, రవాణా చేయుటకు, వ్యాపారమునకు ఆధునిక సదుపాయములు లేనందునను యీ పరిశ్రమ అంతగా వృద్ధి చెందలేదు. చేపలు పట్టువారు 5 లక్షలమంది గలరు. సంవత్సరమునకు 11 లక్షల టన్నుల చేపలుత్పత్తి యగుచున్నది. దీనిలో 71 శాతము సముద్రపు చేపలు, 29 శాతము మంచినీటి చేపలు. మానవాహారములో సగటున